

Ayşegül Taşöz Düşündere¹*Proje Koordinatörü***Çağlar Alim Ağlar²***Araştırmacı***Omar Kadkoy³***Araştırmacı***SURİYELİLER HABERLERDE NE KADAR VE
NASIL YER ALIYOR?
VERİ BİLİMİ YAKLAŞIMI**

2011 sonrasında iç savaş nedeniyle ülkelerini terk eden Suriyelilerin bir bölümü, geçici koruma kapsamı altında Türkiye’de ikamet etmeye başlamıştır. 2018 sonu itibarıyla 3,6 milyonluk geçici koruma altındaki Suriyeli nüfus ile Türkiye, dünya genelinde en çok mülteci barındıran ülke konumuna gelmiştir. Göç alan ülkelerde göçmenlere yönelik genel algının şekillenmesinde medya, önemli bir rol üstlenmektedir. Türkiye’deki medyanın geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik yaklaşımının analizi, hem mevcut durumun anlaşılması hem de gelecek politikaların belirlenmesi bakımından önemli bir bilgi seti içermektedir. TEPAV ekibi tarafından yürütülen bu çalışmada, Türkiye’deki Suriyelilerin haberlerde ne kadar ve hangi kontekste yer aldığı sorusuna, (i) gazete/kaynak sınırlandırmadan (ii) ek bir maliyet yaratmaksızın (iii) veri bilimi yöntemlerinin kullanımı ve (iv) haber başlıklarının incelenmesiyle cevap verilmesi amaçlanmıştır.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1335/Aysegul+Tasoz+Dusundere>

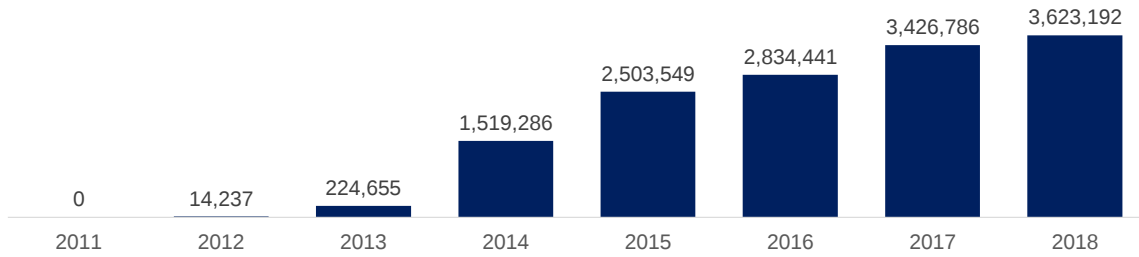
² <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1403/Caglar+Alim+Aglar>

³ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1313/Omar+Kadkoy>

1. Arka Plan

2011 sonrasında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan 5,7 milyon Suriyelidenⁱ 3,6 milyonu, Türkiye’de geçici koruma kapsamı altında ikamet etmektedir.ⁱⁱ 2011 yılında Türkiye’deki Suriyeli sayısı 0 iken bu sayı, 2012 yılında 14 bine, 2013 yılında ise 225 bine ulaşmıştır. 2014 yılı itibari ile bu sayı 1,5 milyonu, 2016 yılında 2,5 milyonu aşmıştır. 2017 yılına gelindiğinde geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 3,4 milyona, 2018 sonu itibari ile 3,6 milyona ulaşmıştır (Şekil 1). Neticede bugün 3,6 milyonluk geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusu ile Türkiye, dünya genelinde en çok mülteci barındıran ülke konumundadır.ⁱⁱⁱ

Şekil 1 - Yıllara göre Türkiye’de geçici koruma kapsamında kayıtlı Suriyelilerin sayısı, 2011-2018

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü İstatistikleri, TEPAV görselleştirmesi

Göç alan ülkelerde göçmenlere yönelik genel algının şekillenmesinde ve farklı görüşlerin topluma kolayca nüfuz etmesinde, medya önemli bir araç konumundadır. “Medya, okuyucularının ne düşüneceklerini belirlemekte şaşırtıcı derecede başarılı.”^{iv} olarak nitelendirilmektedir. Göçmenlerle ilgili tutumun şekillenmesinde ise sayısal somut gerçeklerden ziyade medyanın da etkileriyle şekillenen kişisel algılar, belirleyici olabilmektedir. Keza, birçok çalışmada göç alan ülkedeki yerel halkın göçmen karşıtı görüşlerinin, ülkede bulunan göçmen nüfusunun gerçek boyutuyla değil, kişilerin bu göçmen nüfus hakkındaki tahminleriyle doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir.^v Ayrıca medya, halkın göçmenlerle ilgili düşüncelerini etkilerken aynı zamanda politika yapıcıların gündemlerini de belirleyebilmektedir.^{vi}

Bu çalışmada, sırasıyla (i) medyanın Suriyelilere yönelik yaklaşımıyla ilgili yürütülen farklı çalışmaların sonuçları özetlenmekte, (ii) TEPAV ekibi tarafından Google Haberler üzerinden gerçekleştirilen çalışmanın çerçevesi ve yöntemi anlatılmakta, (iii) analiz sonuçları paylaşılmakta ve (iv) en son bölümde sonuçlar özetlenmektedir.

Medyanın konuyla ilgili yaklaşımını, nicel ve nitel açılarından değerlendirmek isteyen birçok çalışmada (i) seçili gazetelerdeki haberlerin (ii) belirlenen anahtar kelimeler ile (iii) belirli bir zaman dönemini kapsayacak şekilde taranmasıyla, (iv) haber metinleri derlenmektedir. Örneğin “Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi” çalışması^{vii} kapsamında; yaklaşık 500 gazete, önceden belirlenen anahtar kelimeler üzerinden medya takip merkezi aracılığıyla taranmakta ve metinlerin okunarak değerlendirilmesi sonucunda, nefret söylemi içeren içerikler tespit edilmektedir. Çalışma sonucunda, 2017 yılında, Türkiye basınında nefret söylemlerine en çok konu olan hedef gruplardan biri, Suriyeliler olarak tespit edilmiştir. Yürütülen başka bir çalışma kapsamında^{viii}, medya takip şirketinin sunduğu veri tabanında beş gazetede “Suriyeli mülteciler” ve “Suriyeli sığınmacılar” anahtar kelimeleri aranarak, Türk basınında Suriyelilerin en çok günlük hayatlarında karşılaştıkları zorlu koşullar dâhilinde ele alındığı, bu konuyu takiben “yardım” temasının

öne çıktığı belirtilmiştir. Diğer bir çalışmada^{ix}, Türkiye'deki başlıca siyasi pozisyonları temsil ettiği düşünülen sekiz ulusal gazetenin internet siteleri üzerinden “Suriye”, “mülteci” ve “sığınmacı” anahtar kelimeleri kullanılarak bir derleme gerçekleştirilmiş ve tüm gazetelerde sınır güvenliği ve özellikle insan kaçakçılığı konularının ele alındığı, ayrıca bu haberlerde sığınmacıların neden olduğu güvenlik sorunlarına ve ekonomik sorunlara da sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada Suriyeli sığınmacılar için en çok kullanılan kelimelerin/sıfatların sırasıyla “Suriyeli”, “mülteci”, “sığınmacı”, “göçmen” ve son olarak “misafir” olduğu tespit edilmiştir.

Ulusal medyaya ek olarak yerel basının analizi, birçok farklı ilde Suriyelilerin haberlere sıklıkla konu olduğunu göstermektedir. Mültecilerin ve Suriyeli mültecilerin Eskişehir'deki yerel gazetelerdeki temsil edilişlerinin incelendiği bir çalışmada^x, Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısının artışına paralel olarak, mültecilerle ve Suriyelilerle ilgili haberlerin sayısında yıllar içerisinde artış yaşandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye genelinden farklı olarak Eskişehir'de en yoğun mülteci grubunu; Afganistan, Burundi, İran ve diğer Afrika ülkelerinden gelenler oluşturmaktadır. Ayrıca bu mülteciler, Suriyelilerden çok daha uzun süredir Eskişehir'de yaşamaktadır. Bu gerçeklere rağmen Eskişehir yerel basınında mülteci kavramının giderek artan bir düzeyde Suriyelilerle özdeşleştirildiği tespit edilmiştir. Aynı çalışma kapsamında derlenen yerel haberlerde mülteci ya da Suriyelilerin “mağdurlar” olarak tanımlandığı ve haberlerin bu göçmenlere yardım edilmesi gerektiğine ilişkin görüşler etrafında yoğunlaştığı belirtilmiştir. Bunun yanında, analiz edilen haberlerde kullanılan söylemler irdelendiğinde, genel olarak olumsuz bir yaklaşımın söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Trabzon basınına odaklanan bir başka yerel çalışmada^{xi}, gazetelerin farklı ideolojik görüşleri olsa da seçili gazetelerde Suriyelilerin temsilinin oldukça olumsuz olduğu saptanmıştır. Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı 10 ildeki yerel basının ele alındığı başka bir çalışmada^{xii} ise medyanın Suriyelilere yönelik ilgisinin duygusal bir zeminde olup yardım dağıtımı gibi konulara yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalara benzer şekilde, 7 coğrafi bölge genelinde seçili yerel gazetelerin incelenmesi ile yapılan bir çalışmada^{xiii}, nefret söyleminin yerel basının önemli bir bölümünde kendine yer bulduğu sonucuna varılmıştır.

Yurtdışında gerçekleştirilen araştırmaların çoğunda, medyanın olumsuz içerikli haberlerle göçmenleri ilişkilendirdiği belirtilmektedir.^{xiv} Örneğin, Rusya'daki en popüler dört gazetenin altı aylık bir dönemine ait haberlerin taranmasıyla, Rus medyasının göçmenleri “ötekileştirdiği” sonucuna ulaşılmıştır.^{xv} Kanada basınında yer alan haber başlıklarının analiz edildiği başka bir çalışmada^{xvi}, “mülteci(ler)” kelimesinin taranmasıyla başlıklarda yer alan sıfatlara ait duygu durumu değerlendirilmiştir. 1980'den 2017'ye, geniş bir dönemin kapsandığı çalışmada, 2011 sonrasında negatif tonun artışta olduğu tespit edilmiştir. Avustralya, Hollanda, İngiltere, İsviçre, Kanada ve Norveç olmak üzere 6 adet gelişmiş ülkede gerçekleştirilen farklı bir çalışmada^{xvii} medyada göçmenlerle ilgili negatif içeriklerin pozitif içeriklerin iki katından fazla olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada, daha düşük insani gelişmişlik düzeyine sahip Afganistan, Bangladeş, Malezya, Pakistan, Sri Lanka, Tayland ve Vietnam gibi ülkelerde de negatif içeriklerin öne çıktığı belirtilmiştir. İngiltere ve Avustralya'daki seçili gazetelerin internet sayfaları üzerinden “sığınmacılar” ve “göçmenler” anahtar kelimeleriyle erişilen haber metinlerinin derlendiği bir başka çalışmada^{xviii}, göçmenlerin olumsuz bir içerikle “istenmeyen istilacılar”, “suçlular” gibi

sıfatlar eşliğinde mağdur olarak resmedildiği görülmüştür. Benzer negatif temsilin Almanya ve Danimarka basınında da olduğuna işaret eden farklı çalışmalar bulunmaktadır.^{xix}

Genel olarak göçmenlere yönelik negatif söylemler medyada sıklıkla yer alsa da “mağdur” temasının Türkiye özelinde daha fazla öne çıktığı görülmektedir. Bulgaristan ve Türkiye basınının mülteci krizine yaklaşımının ele alındığı bir çalışmada^{xx}, iki ulusal Türk gazetesi ve iki ulusal Bulgar gazetesi, incelenmiştir. Sonuçta Türk medyasının kapsama alanının daha kişisel olup Türk medyasında mağdur çerçevesinin daha çok vurgulandığı, Bulgaristan basınının ise daha idari bir çerçeveye odaklandığı tespit edilmiştir. Keza, Türk metinlerinin yüzde 23,4’ünün bir miktar kişiselleştirme sunarken, Bulgar metinlerinin yalnızca yüzde 6’sının kişiselleştirmede bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan Bulgar basınında yüzde 55,4 ile idari çerçevenin ağır bastığı, aynı çerçevenin Türk basınındaki oranının yüzde 13,8 olduğu dikkat çekici bir diğer fark olarak öne çıkmıştır.

2. Çalışmanın Çerçevesi ve Yöntemi⁴

TEPAV ekibi tarafından yürütülen bu çalışmada, Türkiye’deki Suriyelilerin haberlerde ne kadar ve hangi kontekste yer aldığı sorusuna, gazete/kaynak sınırlandırmadan ek bir maliyet yaratmaksızın veri bilimi yöntemlerinin kullanımıyla, haber başlıklarının incelenmesiyle cevap verilmesi amaçlanmıştır. Suriyelilerin veya genel olarak mültecilerin medyadaki görünürlüklerinin ele alındığı çalışmaların çoğunda, basılı yayım yapan medya kuruluşlarının internet siteleri üzerinden belirli zaman dilimlerinde haberlerin derlendiği tespit edilmiştir. Bu yöntemle gerçekleştirilen çalışmalar, haber kaynaklarına ait web sitelerini tek tek incelediği için tüm haber kaynaklarının taranması yerine belli başlı haber kaynaklarının seçilmesiyle analizlerinin kapsamını daraltmak durumunda kalmaktadır. Bunun haricinde daha nadir olmakla beraber bazı çalışmalarda, haber derlemek için medya takip merkezlerinden hizmet alındığı tespit edilmiştir. Medya takip merkezleri aracılığıyla veri derlerken ilgili anahtar kelimelerin sıklığı göz önünde bulundurularak bir fiyatlandırma politikası izlenmektedir. Suriyelilerle ilgili haberlerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda, aracı kuruluşlar üzerinden haber derlemek, maddi açıdan önemli bir maliyet oluşturmaktadır. TEPAV ekibi tarafından yürütülen bu çalışmada ise gazete/kaynak sınırlandırmadan Suriyelilerin medyada ne kadar yer aldığını ve hangi çerçevelerde bu içeriklerin paylaşıldığını analiz etmek üzere veri bilimine ait yöntemler kullanılarak ek bir maliyetle karşılaşmadan haberlere ilişkin veriler “Google Haberler” üzerinden derlenmiştir. Bu çalışmada, belirli bir örneklemin seçilmesinden ziyade tüm gözlemlerin büyük veri ve veri analitiğinin sunduğu avantajlar ile derlenmesi hedeflenmiştir.

Veri biliminin amacı, büyük veri setlerinden elde edilen bulgulara dayanarak karar verme süreçlerini geliştirmek olarak tanımlanmaktadır.^{xxi} Ancak veri setleri büyüdükçe bu veriyi yönetmek zorlaşmakta, verinin temizliği ve analizi için yaratıcı çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Veri seti büyüdükçe teorik açıdan mümkün olsa da pratikte daha küçük veriler ile yapılabilen bazı işlemler; zaman, emek ve bilgisayar

⁴ Google Haberler üzerinden gerçekleştirilen veri derleme işlemleri, 25 Kasım 2018 - 6 Şubat 2019 dönemi arasında gerçekleştirilmiştir. İlgili işlemlerde, TEPAV ekibi tarafından Java ve R programlama dilleri ve Stata programı kullanılmıştır.

kapasiteleri gibi kısıtlar nedeniyle ihtimal dışı kalabilmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada, tüm veri setinin birebir satır satır kontrol edilmesi zorlaşırken veriyi anlayarak olası hataların minimuma indirilmesi için farklı temizleme yöntemlerine başvurulmuştur. Analizin gerçekleştirilmesinde maksimum gözlem sayısına ek bir maliyetle karşılaşmadan erişilebilmesi için Google Haberler baz alınmıştır. Google Haberler, Google tarafından geliştirilen bir haber toplayıcısı olarak faaliyet göstermektedir. Literatürde yaygın olarak kullanılan bir kaynak olmamakla beraber⁵ xxii TEPAV ekibi tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Google Haberler üzerinden “Suriyeliler” anahtar kelimesinin taranması ile 2011 ve 2018 dönemini kapsayan bir tarama gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda her gün için aratılan haberler, web kazıma (scraping) yöntemi ile derlenmiştir. Web kazıma işleminin aldığı zaman gözetilerek pilot olarak gerçekleştirilen bu çalışmada tek bir anahtar kelime kullanılmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde gerçekleştirilebilecek çalışmalarda, araştırmanın kapsamının genişletilmesi için anahtar kelimelerin sayıca artırılması gerekecektir.

İlk aşamada 224 bin 671 adet haberin derlendiği veri setinin temizlenmesi sırasında, bazı ilgisiz haberlerin Google Haberler üzerinden gerçekleştirilen arama sonuçlarına takılabildiği tespit edilmiştir. Haberlerin arama işlemine ilgisiz olarak takılıp takılmadığı, “EK 1 - Veri Temizliği için İzlenen Aşamalar”ında detaylandırılan yöntemler ile test edilmiştir. Nihai olarak, 521 farklı haber kaynağı üzerinden 28 bin 383 adet farklı habere ait haber başlıkları, haber kaynağının adı, haberin yayımlanma tarihi, habere ait kısa açıklama, habere ait link, habere ait kaynağın ulusal veya yerel hedef kitlesi ve eğer kaynak yerel yayım yapıyorsa il bilgisinin yer aldığı bir veri seti oluşturulmuştur.

3. Türk Basınında Suriyeliler: Analiz Sonuçları

3.1. Betimsel Analizler

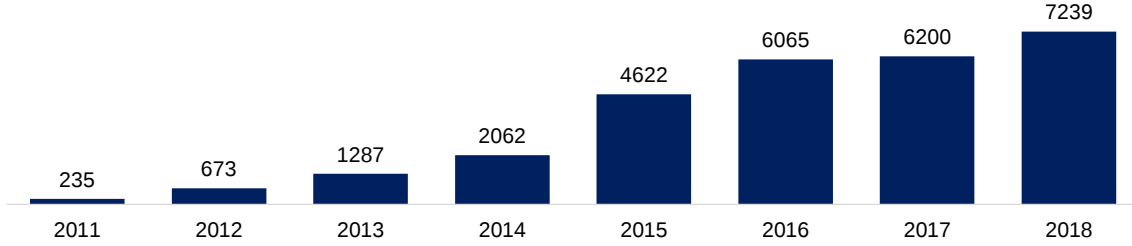
2011-2018 dönemini kapsayan 8 yıllık süreçte, Suriyeliler ile ilgili haber sayısı, Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel olarak ilk geliş tarihleri olan 2011 yılını takip eden dönemde önemli oranda artış göstermiştir. Suriyelilerle ilgili haberlerin sayısı, 2011 ve 2016 döneminde hızla artarken 2016 yılından sonra durağan bir seyir izlemeye başlamıştır (Şekil 2).⁶ Google’ın başka bir hizmeti olan “Google Trends”, arama kelimelerinin kullanıcılar tarafından ne sıklıkla aratıldığını gösteren ücretsiz bir Google hizmeti olarak faaliyet göstermektedir. Bu araç üzerinden internet kullanıcılarının “Suriyeliler” anahtar kelimesini hangi tarih aralıklarında ne kadar arattığı incelendiğinde, Google aramalarında özellikle 2016 yılında önemli bir artış yaşandığı görülmüştür. Bununla birlikte, 2015 ve 2016 yılında Suriyelilerle ilgili haber sayısındaki hızlı yükselişte etkili olabilecek dört kilometre taşı öne çıkmaktadır. (i) Türkiye, 2009 yılından beri Suriye ile ilişkilerinde vizesiz girişe müsaade eden “açık kapı politikası” izlerken^{xxiii} 2016 yılında bu uygulamaya son vererek Suriyelilerin Türkiye’ye girişine ilişkin vize sınırlamasını yeniden başlatmıştı. (ii) Suriye’deki güvenlik koşullarının kötüleşmesi nedeniyle ulusal güvenlik konusundaki endişeler üzerine 2016’da Fırat Kalkanı Operasyonu başlatılmıştı.

⁵ Araştırma kapsamında gerçekleştirilen literatür taramasında, Google Haberler’in sadece bir çalışmada seçilen iki gazetede haber metinlerine erişim için baz alındığı tespit edilmiştir.

⁶ İlgili yıllarda haber başlıklarında öne çıkan kelimeler, EK 2’de paylaşılmıştır.

(iii) 2015'te, Avrupa'ya ulaşan 800 binden fazla düzensiz göçmenin yüzde 80'inin Ege Denizi'ni geçerek Avrupa'ya ulaşması ve bu sığınmacıların neredeyse yarım milyonunun Suriyeli olması^{xxiv} üzerine, 2016 yılında "düzensiz göçle mücadelede caydırıcılığı artırmak ve ülkemiz üzerinden yasadışı yollarla Avrupa'ya geçişleri önlemek için", Türkiye, AB ile mutabakata varmıştı.^{xxv} (iv) Son olarak, 2016 yılında Türkiye'de geçici koruma kapsamında kayıtlı Suriyelilerin işgücü piyasasına resmi olarak erişimlerinin önünü açan çalışma izni düzenlemesi yapılmıştı.

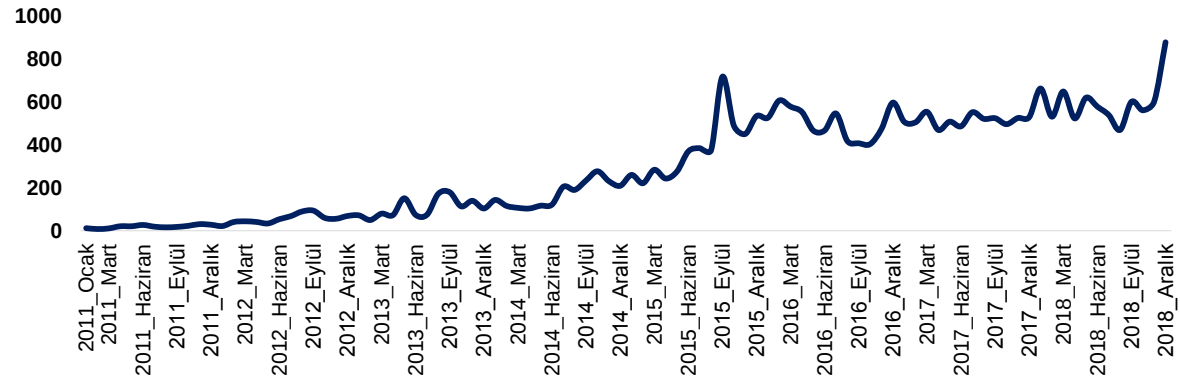
Şekil 2 - Yıllara göre "Suriyeliler" anahtar kelimesini içeren haber başlığı sayısı, 2011-2018

Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

Suriyelilerle ilgili olduğu tespit edilen haberlerde iki spesifik tarih öne çıkmaktadır: 2015 yılı Eylül ayı ve 2018 yılı Aralık ayı. Aylık periyotlar bazında değerlendirildiğinde, Suriyeliler ile ilgili haberlerin 2011 Aralık ayı sonrasında önemli bir artış göstermeye başladığı, dönem dönem haber sayısında azalmalar yaşansa da bu trendin devam ettiği görülmektedir (Şekil 3). 2016 sonrasında, Suriyelilerle ilgili her ay ortalama 540 haber yapılmıştır. 2015 yılı Eylül ve 2018 yılı Aralık ayları ise ortalamanın çok üzerinde haber sayılarına sahip aylar olarak görselde öne çıkmaktadır. 2015 Eylül ayı özelinde, 2 Eylül 2015'te Alan Kurdi'nin ailesi ile birlikte Muğla'dan Yunanistan'a geçmeye çalışırken hayatlarını kaybetmesi üzerine, Doğan Haber Ajansı muhabiri Nilüfer Demir'in çektiği Alan Kurdi'nin cansız bedenini gösteren fotoğraf, Türkiye ve uluslararası kamuoyunda yoğun bir gündem oluşturmuştu.⁷ 2018 Aralık ayında ise ABD'nin Suriye'den askerlerini çekmesi, bir başka gündem konusuydu.⁸

Şekil 3 - Aylara göre "Suriyeliler" anahtar kelimesini içeren haber başlığı sayısı, 2011-2018

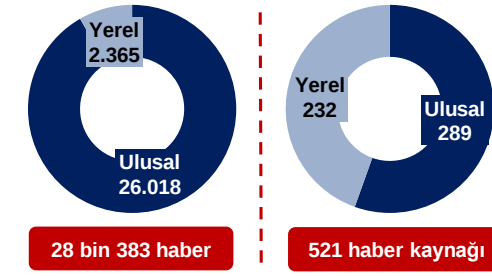
Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

⁷ İlgili dönemde haber başlıklarında öne çıkan kelimeler, EK 3'te paylaşılmıştır. 2015 Eylül ayına ait görselde "bodrum" ve "fotoğraf" kelimelerinin öne çıkması ise bu bağlamda ayrıca dikkat çekmektedir.

⁸ İlgili dönemde haber başlıklarında öne çıkan kelimeler, EK 3'te paylaşılmıştır. 2018 Aralık ayına ait görselde "ABD", "asker", "askeri", "Fırat", "operasyon", "Rusya", "Trump" ve "YPG" kelimelerinin öne çıkması ise bu bağlamda ayrıca dikkat çekmektedir.

Suriyeliler ile ilgili haberlerin yüzde 92'si ulusal düzeyde yayım yapan haber kaynakları tarafından paylaşılırken sadece yüzde 8'i yerel düzeyde yayım yapan kuruluşlar tarafından paylaşılmıştır. Ancak bu karşılaştırmaya konu olan içeriklerin Google Haberler üzerinden derlendiği unutulmamalıdır. Bu sebeple web sitesi olmayıp sadece basılı yayım yapan gazeteler analiz dışı kalmıştır. Çevrimiçi haber sunmayan yerel gazeteler veri setinde yer almadığı için yerel haber kaynakları, derlenen veri setinde olması gerektiğinden daha az temsil edilmiş olabilirler. Bununla birlikte araştırma kapsamında Suriyeliler ile ilgili haber yaptığı tespit edilen 521 haber kaynağının neredeyse yarısının, 232'sinin, yerel kaynak olduğu da dikkate alınmalıdır (Şekil 4).

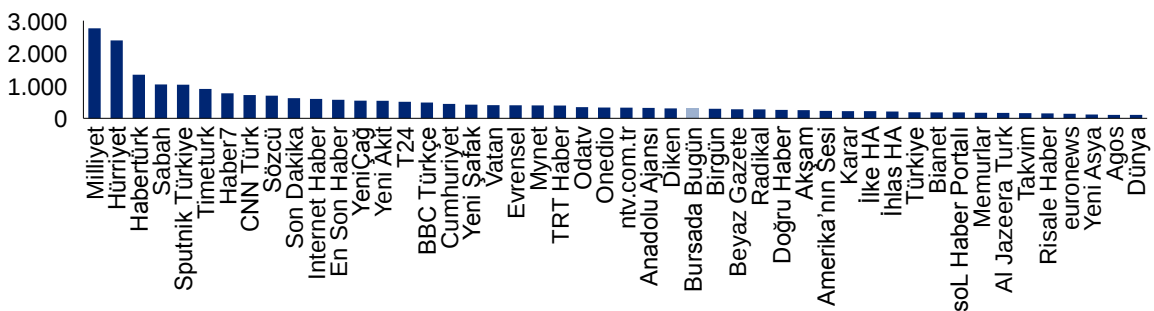
Şekil 4 Haber kaynaklarının düzeyine göre Suriyeliler ile ilgili haber başlıklarının dağılımı, 2011-2018 kümülatif

Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

Suriyeliler ile ilgili haberlerin dağılımında ulusal kaynakların öne çıkmasının başlıca nedeni, yeteri kadar sayıda yerel kaynağın taranmamış olmasından ziyade, yerel kaynakların daha az habere sahip olması olarak gösterilebilir. Nitekim 2011-2018 yılları arasında Suriyeliler ile ilgili haber yapan 521 kaynaktan sadece 48'i, 100 ve üzerinde habere sahiptir. 48 kaynaktan ise sadece 1'i yerel kaynaktır. Kaynakların sıralamasına bakıldığında, 2 bin 763 haber ile Milliyet gazetesi, Suriyeliler ile ilgili en çok yayım yapan kaynak olarak öne çıkmıştır. İkinci sırada yer alan Hürriyet'e ait 2 bin 392 haber varken Suriye ile ilgili en çok yayım yapan diğer kaynaklar sırasıyla Habertürk, Sabah, Sputnik Türkiye, Timeturk, Haber7, CNN Türk, Sözcü, Son Dakika, Internet Haber, En Son Haber, Yeniçağ, Yeni Akit ve T24 olarak sıralanmıştır.⁹ Bu kaynaklar, ilk 15'i oluştururken Suriyeliler ile ilgili en çok yayım yapan yerel haber kaynağı Bursa'da Bugün isimli bir yerel yayım organı olup listede 28'inci sırada yer almıştır (Şekil 5).

Şekil 5 - Suriyeliler ile ilgili 100'den fazla sayıda haber yapan haber kaynaklarının haber sayıları, 2011-2018 kümülatif

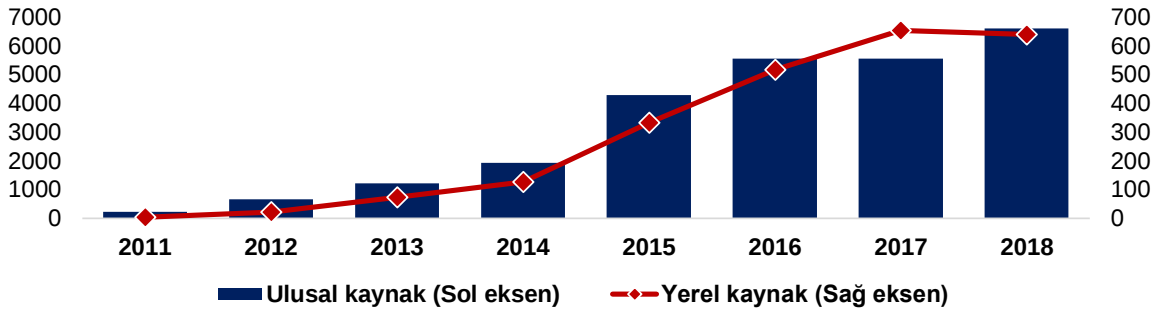
Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

Not: Yerel düzeyde yayım yapan haber kaynakları açık mavi, ulusal düzeyde yayım yapan haber kaynakları lacivert ile renklendirilmiştir.

Suriyeliler ile ilgili ulusal ve yerel düzeydeki haberlerin yıllar içerisindeki değişimi incelendiğinde, her ne kadar toplam sayı olarak az olsa da yerel haberlerin 2015 sonrası dönemde artışa geçtiği görülmüştür (Şekil 6).

⁹ Suriyelilerle ilgili en çok haber yapan gazetelerin haber başlıklarında öne çıkan kelimeler, EK 4'te paylaşılmıştır.

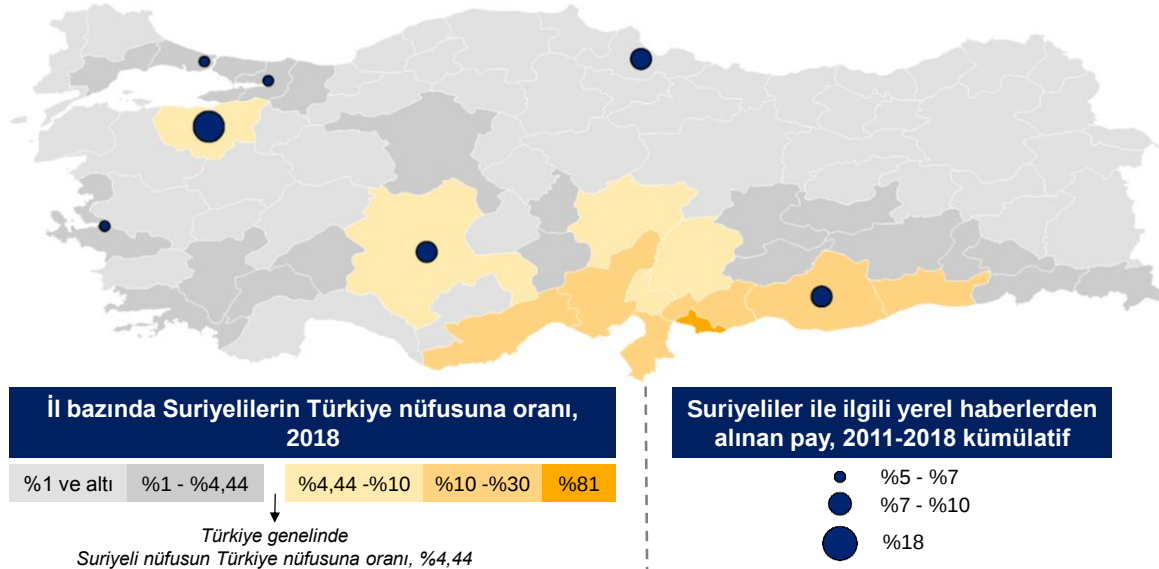
Şekil 6 - Haber kaynaklarının düzeyine göre Suriyeliler ile ilgili haber sayısının yıllar içerisindeki değişimi, 2011-2018

Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

Şekil 7’de Suriyelilerin il nüfusundan aldığı pay ve aynı ilin Suriyelilerle ilgili yerel haberlerden aldığı pay görselleştirilmiştir. Bu görselde görüldüğü üzere yerel nüfusa oranla Suriyeli nüfusun en yoğun bulunduğu iller Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Mersin, Mardin ve Adana olarak sıralanırken; bu illerde yerel medyada Suriyelilerin çok fazla yer almadığı tespit edilmiştir. Hem Suriyeli nüfusun hem de Suriyelilerle ilgili haberlerin yoğun olduğu tek il olan Şanlıurfa bu duruma istisna oluştururken; Suriyeliler ile ilgili haberlerde öne çıkan iller Bursa, Şanlıurfa, Konya, Samsun, İstanbul, İzmir ve Kocaeli olarak sıralanmıştır.¹⁰ Bu iller arasında Bursa ve Konya’daki Suriyeli nüfus toplam nüfuslarının yüzde 5-6’sı civarındadır. Samsun, İstanbul, İzmir ve Kocaeli’nde ise Suriyelilerin yoğunluğu Türkiye genelindeki oran olan yüzde 4,4’ten bile daha düşüktür. İstanbul’da toplam nüfusa oranla Suriyelilerin payı oldukça düşük bir düzeyde olmakla birlikte İstanbul, toplam Suriyeli sayısı açısından en çok Suriyeli barındıran il konumundadır. Diğer yandan, Samsun’da orana ek olarak, sayısal değer açısından da Suriyeli nüfus çok küçük bir kitleyi oluşturmaktadır.

Şekil 7 - Suriyeliler ile ilgili yayım yapan yerel haber kaynaklarının illere göre dağılımı

Kaynak: Google Haberler, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü İstatistikleri, TÜİK, TEPAV analizleri

¹⁰ Suriyelilerle ilgili en çok haber yapan ilk 7 ilin haber başlıklarında öne çıkan kelimeler, EK 5’te paylaşılmıştır.

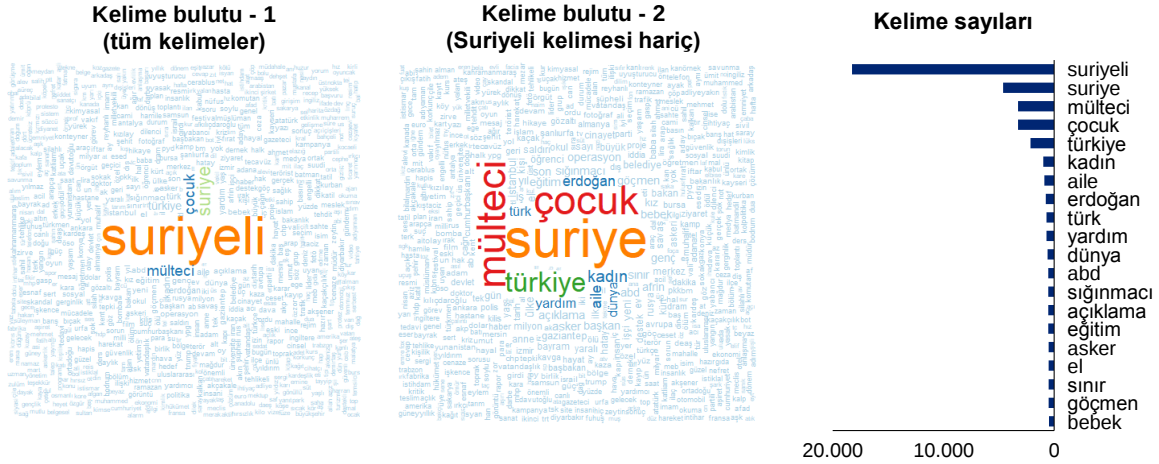
3.2. İçerik Analizleri

Suriyelilerle ilgili haberlerde öne çıkan konuları belirlemek için haber başlıkları mercek altına alınmıştır. Haber başlıkları; metnin biçimini, içeriğini ve yapısını özel olarak dikte eden bir dizi işlevden oluşan benzersiz bir metin türü olarak tanımlanmaktadır.^{xxvi} Özetin özeti olarak nitelendirilen bu metinler, hikâyenin çerçevesini çizen yapılar olarak değerlendirilmektedir.^{xxvii} Bu kapsamda, Suriyelilerle ilgili olduğu tespit edilen haberlerin başlıklarında öne çıkan temaları analiz etmek için haber başlıkları tekil kelimelerine ayrılmıştır. Her bir kelimenin 28 bin 383 haber başlığında kaç defa geçtiği sayılmıştır. Sayım işleminin daha başarılı bir sonuç vermesi için temel temizleme işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu işlemler; tüm kelimelerin küçük harflere dönüştürülmesi, noktalama işaretlerinin ve sayısal değerlerin temizlenmesi, bağlaçların ve yüklemelerin veri setinden düşürülmesi ve kelimelerin köklerine indirgenmesi aşamalarından oluşmaktadır.^{11 xxviii}

Suriyelilerle ilgili haberlerin derlendiği veri setinde, 27 bin 450 kelime, toplamda 180 bin 564 kez kullanılmış olup en sık geçen kelimenin yüzde 16’lık payla “Suriyeli” olduğu tespit edilmiştir. En çok öne çıkan kelimeleri temsil etmek için ayrıca kelime bulutları çizilmiştir. Bu görselleştirme şeklinde bir kelime veri setinde ne kadar çok kullanılırsa, kelime bulutunda o kadar ortada ve o kadar büyük görünmektedir. “Suriyeli”, kelimesi haricinde haber başlıklarında en çok geçen kelimelerin tanımlanabilmesi için “Kelim Bulutu - 2” çizdirilmiştir. Bu görsele göre, Suriyelilerle ilgili haber başlıklarında en çok geçen diğer kelimeler; “Suriye”, “mülteci”, “çocuk”, “Türkiye”, “kadın”, “aile”, “Erdoğan”, “Türk”, “yardım”, “dünya”, “sığınmacı”, “ABD”, “açıklama”, “eğitim”, “asker”, “el”, “sınır”, “göçmen” ve “bebek” olarak sıralanmıştır (Şekil 8). Ulusal ve yerel kaynaklar ayrı ayrı incelendiğinde ise ulusal kaynaklardan farklı olarak “çocuk”, “kadın” ve “yardım” temasının yerel kaynaklarda daha fazla öne çıktığı görülmüştür (Şekil 9).

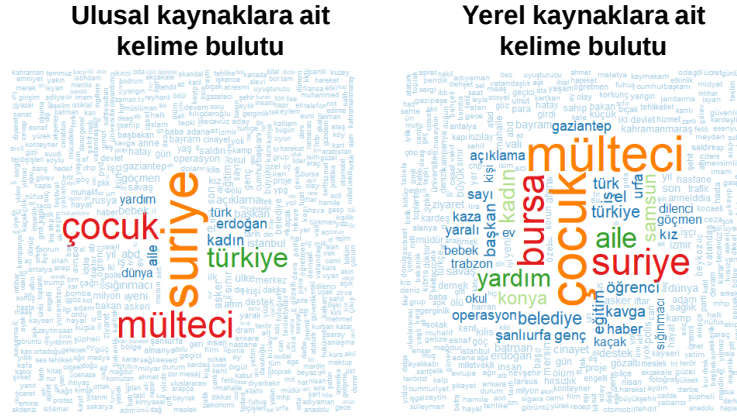
¹¹ Bağlaç ve yüklemelerin veri setinden temizlenmesi, kelimelerin köklerine indirgenmesi için geliştirilmiş farklı analiz paketleri/algoritmalar bulunmaktadır. Başka diller baz alınarak geliştirilen bu araçlar, morfolojik açıdan Türkçe kelimeleri analiz etmekte yetersiz kalabilmektedir. Bağlaçların ve yüklemelerin cümle içerisinde tanınması ve kelimelerin köklerinde indirgenmesi için TEPAV ekibinin geliştirmekte olduğu kelime sözlüğü baz alınmıştır. TEPAV sözlüğünde yer almayan kelimeler için Zargan Türkçe Kelime Veritabanından faydalanılmıştır.

Şekil 8 - Suriyelilerle ilgili haberlerin başlıklarında geçen kelimelere ait kelime bulutları ve kelime sayıları, 2011-2018 kümülatif

Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

Şekil 9 - Haber kaynaklarına göre Suriyelilerle ilgili haberlerin başlıklarında geçen kelimelere ait kelime bulutları, 2011-2018 kümülatif

Kaynak: Google Haberler, TEPAV analizleri

Haber başlıklarında “Suriyeli” kelimesine en çok eşlik eden kelimeler incelendiğinde;¹² “Suriyeli” kelimesini en çok takip eden kelimelerin “çocuk”, “mülteci”, “kadın”, ve “genç” olduğu görülmüştür (Şekil 10). Bununla birlikte, “Suriyeli” kelimesinden önce en çok kullanılan kelimeler; “milyon”, “yaşındaki”, “yakalandı”, “yaralı” olarak sıralanmıştır.

¹² İlgili analiz için ikili kelime gruplarından n-gramlar oluşturulmuş, “Suriyeli” kelimesi ile başlayan n-gramlar ve “Suriyeli” kelimesi ile biten n-gramlar filtrelenmiştir. Tekil kelimelerin incelendiği analizden farklı olarak n-gram analizlerinde; küçük harflere dönüştürme, noktalama işaretlerinin ve sayısal değerlerin temizlenmesi aşamaları gerçekleştirilmekle beraber kelime ikililerini korumak için bağlaçların ve yüklemelerin veri setinden düşürülmesi ve kelimelerin köklerine indirgenmesi aşamaları uygulanmamıştır.

medyada Suriyelilerin ulusal ve yerel ekonomilerdeki potansiyelini göz ardı etmek, Suriyelileri yalnızca yardıma bağımlı olan ve çalışmayan kişiler olarak resmetmek, Suriyelilere yönelik algıları kötüleştirebilir. Keza, 2017’de gerçekleştirilen 2000 kişiyle görüşülen bir saha araştırmasına^{xxxiv} göre katılımcıların yüzde 71,4’ü “Suriyeliler Türklerin ellerinden işlerini alıyor” ifadesine katıldıklarını belirtirken, “Suriyeliler kültürümüzü zenginleştiriyor” ifadesine katılanların oranı ise sadece yüzde 13,3 düzeyindedir.

4. Sonuç

Google Haberler üzerinden gerçekleştirilen web kazıma işlemi sayesinde 2011-2018 dönemini kapsayan 8 yıllık süreçte Suriyeliler ile ilgili 521 farklı haber kaynağı üzerinden 28 bin 383 adet haber başlığı derlenmiş olup bu haberlerin Suriyelilerin kitlesel olarak Türkiye’ye ilk geliş tarihleri olan 2011 yılından sonra özellikle 2016 yılına kadar olan dönemde önemli bir oranda artış gösterdiği tespit edilmiştir. Suriyelilerle ilgili haberlerin kendilerine genellikle ulusal kaynaklarda yer bulduğu saptanmıştır. Suriyeliler ile ilgili en çok yayım yapan kaynaklar sırasıyla Milliyet, Hürriyeti Habertürk, Sabah, Sputnik Türkiye, Timeturk, Haber7, CNN Türk, Sözcü, Son Dakika, Internet Haber, En Son Haber, Yeniçağ, Yeni Akit ve T24 olarak listelenmiştir. Her ne kadar sayı olarak az olsa da yerel kaynaklara ait haberlerin 2015 sonrası dönemde artışa geçtiği tespit edilmiştir. Ancak beklenenin aksine Suriyelilerin yoğun olduğu Kilis, Hatay, Gaziantep, Mersin, Mardin ve Adana gibi illerde yerel medyada Suriyelilerin çok fazla yer almadığı tespit edilmiştir. Hem Suriyeli nüfusun hem de Suriyelilerle ilgili haberlerin yoğun olduğu tek il olarak Şanlıurfa bu duruma istisna oluştururken Suriyeliler ile ilgili haberlerde öne çıkan iller Bursa, Şanlıurfa, Konya, Samsun, İstanbul, İzmir ve Kocaeli olarak sıralanmıştır.

Suriyelilerle ilgili haberlerin derlendiği veri setinde haber başlıklarında 27 bin 450 farklı kelime, toplamda 180 bin 564 kez kullanılmış olup en sık geçen kelimenin yüzde 16’lık payla “Suriyeli” olduğu tespit edilmiştir. “Suriyeli” kelimesi haricinde haber başlıklarında en çok geçen kelimelerin “Suriye”, “mülteci”, “çocuk”, “Türkiye”, “kadın”, “aile”, “Erdoğan”, “Türk”, “yardım”, “dünya”, “sığınmacı”, “ABD”, “açıklama”, “eğitim”, “asker”, “el”, “sınır”, “göçmen” ve “bebek” olduğu saptanmıştır. Ulusal ve yerel kaynaklar üzerinden derlenen haberler ayrı ayrı incelendiğinde, ulusal kaynaklardan farklı olarak “çocuk”, “kadın” ve “yardım” temasının yerel kaynaklarda daha fazla öne çıktığı görülmüştür.

Haber başlıklarında “Suriyeli” kelimesine en çok eşlik eden kelimeler incelendiğinde; “Suriyeli” kelimesini en çok takip eden kelimelerin “çocuk”, “mülteci”, “kadın”, ve “genç” olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, “Suriyeli” kelimesinden önce en çok kullanılan kelimeler incelendiğinde ise “milyon”, “yaşındaki”, “yakalandı”, “yaralı” gibi kelimeler öne çıkmaktadır. Her ne kadar bazı çalışmalar, Suriyelilerin haberlerde çoğunlukla negatif içeriklerle sunulduğuna yönelik bulgular paylaşılsa da haber başlıklarının incelendiği bu çalışmada, Türkiye’de Suriyelilerle ilgili yapılan haber başlıklarında suç gibi kavramlardan ziyade çocuk ve kadın gibi kelimeler etrafında daha mağdur bir kitleyi temsil eden haberlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Haberler, Suriyelileri kapsasın ya da kapsamasın negatif içerikleri içermeye daha yatkın olabilirler ancak Türkiye’deki medyanın Suriyelileri sadece negatif içeriklerle paylaştığını kanıtlamaya yönelik yeterli bulgulara bu çalışma kapsamında ulaşılammıştır. Bu durumun başlıca nedeni bu çalışmanın sadece haber başlıklarına yoğunlaşması

olabileceği gibi bugüne kadar gerçekleştirilmiş çalışmalarda gözlem sayısı ortalama 1000 haberi geçmezken bu çalışmanın çok daha geniş bir veri seti üzerinden gerçekleştirilmiş olması da olabilir. Bununla birlikte, analiz kapsamında yılda 365 günden 8 yıllık periyotta 521 haber kaynağına ulaşıldığı düşünülecek olursa her bir gazetenin günde sadece on haber yayımlayacağı varsayımı ile Türkiye genelinde incelenen zaman diliminde 15 milyondan fazla haberin yayımlandığı yorumu çıkarılabilir. Suriyelilerin haberlerden yüzde 1’lik bir pay alması durumunda, Suriyelilerle ilgili yaklaşık 152 bin haber ile karşılaşılması beklenmektedir. Ancak çalışma kapsamında erişilebilen haber sayısı göz önünde bulundurulduğunda, genel olarak basının Suriyelilere karşı nispeten ilgisiz olduğu yorumu yapılabilir.

Bununla birlikte çalışma genelinde hiç öne çıkmayan bir konu ise ekonomi temasıdır. Keza, derlenen haberlerde ekonomiyle ilgili kelimelere neredeyse hiç rastlanmamıştır. Diğer yandan savunmasız bireylerin (genellikle çocukların) deneyimlerine odaklanan canlı “insan hikâyeleri”, empati uyandırma açısından önemli olsa da empatinin her zaman sınırları olduğu unutulmamalıdır. Keza, kişilerin benzer hikâyeleri defalarca dinlemesi durumunda bu hikâyelere yabancılaşma potansiyeli de bulunmaktadır. Bu sebeple her ne kadar halen Türkiye medyasında Suriyelilerin nispeten düşük bir görünürlükleri olsa da bu görünürlüğün tek bir tema üzerinden ilerliyor olması uzun vadede kişilerin algılarında negatif duyguları tetikleyebilir.

EK 1 - Veri Temizliği için İzlenen Aşamalar

Google Haberler’de, anahtar kelime, haber metnin içerisinde yer almasa dahi, bu haber, arama sonuçları arasında yer alabilmektedir. Bu sebepten dolayı alakasız içerikleri eleyebilmek için derlenen haberlerin başlıklarında habere ait kısa açıklama metinlerinde ve haberlere ait linklerde anahtar kelimenin var olup olmadığı incelenmiştir. Haber başlığında, haberin kısa açıklamasında veya haber linkinde anahtar kelimenin yer almadığı haberler ise ikinci aşamada ayrıca bir kontrole tabi tutulmuştur.

“Tüm sayfa metin incelemesi” olarak adlandırdığımız ikinci aşamada, habere ait orijinal haber sayfasının tamamında, “Suriyeliler” anahtar kelimesi taranarak bu haberlerin arama işlemine ilgisiz olarak takılıp takılmadığı test edilmiştir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus, bu arama işleminde sadece haber metni değil sayfanın tamamı taranmıştır. Bu yöntemin izlenmesinin sebebi ise her bir haber kaynağının farklı bir web sayfası tasarımına sahip olmasıdır. Farklı tasarımlar nedeniyle her web sitesi haber metinlerini, sayfalarının farklı bölümlerine kodlayabilmektedir. Web kazıma yöntemiyle haber metninin tespit edilip sayfadan çekilebilmesi için ise her bir sitenin haber metinlerine sayfanın tam olarak neresinde yer verdiğini bilgisayara öğretmek gerekmektedir. Çalışma kapsamında derlenen gözlem adedi düşünülerek bu yöntem yerine zaman ve emek açısından daha verimli olacak “tüm sayfa metin incelemesi” metodu gerçekleştirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, ikinci aşamaya kalan haberler için tüm sayfa metninde “Suriyeliler” kelimesi taranmış ve anahtar kelimeye sayfanın hiçbir yerinde yer vermediği halde Google Haberler üzerinden gerçekleştirilen aramaya takılan ilgisiz haberler, veri setinden elenmiştir. Ayrıca web kazıma yönteminde aynı içerik birkaç kez aramaya takılabilmektedir. Bu sebeple tekrara düşen metinler tespit edilerek özgün içerikler veri setinde tutulmuştur.

Yüksek ihtimalle arama sonuçlarında daha sık yer almak amacıyla bazı haber sitelerinin ilgili ilgisiz her haber için aynı kelimelerle açıklama metni oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple, birebir aynı açıklamalara sahip gözlemler analizden düşürülmüştür. Veri temizleme aşamasında bazı haber metinlerinin Suriyelilerle ilişkili olmadığı halde arama sonuçlarına takıldığı, “tüm sayfa metin incelemesi” aşamasını ise haber sitesinin başka bir bölümünde yer alan reklam vb. içeriklerden dolayı geçebildiği tespit edilmiştir. Yürütülen çalışma gözlem sayısı açısından bugüne kadar yürütülmüş en geniş çalışmalardan biri olmakla beraber bu durum haber metinlerinin birer birer incelenmesini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple, her bir haber kaynağının 2011-2018 döneminde “Suriyeliler” anahtar kelimesini içeren kaç habere sahip olduğu incelenmiş ve beşten az sayıda habere sahip olan haber kaynaklarındaki toplam 911 haber, manuel olarak anahtar kelimenin sayfa içerisinde taranmasıyla değerlendirilmiştir. Bu alt kırılıma odaklanılmasının bir nedeni ise takip eden analizlerde hiç Suriyelilerle ilgili haber yapmamış olma ihtimali olan ancak az sayıdaki hatalı haber eşleştirmesi yüzünden veri setine dâhil edilme ihtimali olan haber kaynaklarının veri setinden elenmesi olarak özetlenebilir. Bu kapsamda, 239 haber, ana haber metni haricinde “Suriyeliler” kelimesini barındırdığı için elenmiştir.

Derlenen veri setinde yer alan haber kaynaklarının niteliksel olarak kategorize edilmesi için ayrı bir çalışma yürütülmüştür.¹³ Bu kapsamda, haber kaynaklarının her birinin hangi

¹³ TEPAV’da Ortak Eğitim Programı kapsamında stajını sürdüren Yiğit Gümüş’e ve Fatih Şahin’e bu aşamada sağladıkları özverili çalışmalar için ayrıca teşekkür ederiz.

hedef kitleye (ulusal veya yerel) hitap ettiği tespit edilmiş ayrıca yerel olduğu belirlenen kaynakların hangi il ve bölgeleri kapsadığı bilgisi veri setine eklenmiştir. Bu aşamada, 21 adet haber kaynağının yabancı dilde yayın yapmasına rağmen sayfa içerisinde Türkçe bir içeriğin (örneğin Suriyeliler kelimesini içeren bir tweete ait görüntü gibi) ek olarak paylaşılmasından dolayı bu haber kaynaklarının da Türkçe dilinde gerçekleştirilen aramalara takıldığı tespit edilmiştir. Bu kaynaklar, analize konu veri setinden elenmiştir. Ayrıca, aynı haber kaynağının farklı isimlerle veri setinde yer alabildiği, haber linkleri ile gerçekleştirilen çapraz karşılaştırmalarda tespit edilmiş ve haber kaynaklarının isimleri tek tipleştirilmiştir.

Manuel bir değerlendirme yapılmadığı takdirde veri seti içerisinde otomatik süreçlerle elenemeyen ilgisiz haberlerin gerçekleştirilen işlemlere rağmen halen yüksek bir oranda kaldığının tespit edilmesi üzerine, birinci aşamadaki filtre yeniden uygulanmıştır. İlgili haber başlığı, haber açıklaması ve haber linkinin en az birinde “Suriyeli” kelimesini içermeyen haberler, veri setinden düşürülmüştür. Bu işlem, aradaki diğer bazı adımlara ihtiyaç bırakmazken web kazıma işlemi sırasında veri seti içerisinde satırlar arasında kaymalar olabileceği için ara adımların bu kaymaları minimuma indirmesi açısından tutulmasına karar kılınmıştır.

Nihai olarak 521 farklı haber kaynağı üzerinden 28 bin 383 adet farklı habere ulaşılmıştır. İlgili haberlere ait haber başlıkları, haber kaynağının adı, haberin yayımlanma tarihi, habere ait kısa açıklama, habere ait link, habere ait kaynağın ulusal veya yerel hedef kitlesi ve eğer kaynak yerel yayım yapıyorsa il bilgisinin yer aldığı bir veri seti oluşturulmuştur.

Şekil 11 - Google Haberler üzerinden derlenen içerikler için uygulanan veri temizleme aşamaları

Kaynak: TEPAV analizleri

EK 5 - İl Bazında Kelime Bulutları

Kaynakça

- ⁱ UNHCR. (2019). Syrian Regional Refugee Response: Total Registered Syrian Refugees. 17 Ocak 2019. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>
- ⁱⁱ TC İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 17 Ocak 2019 itibarıyla Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler İstatistiği. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713
- ⁱⁱⁱ UNCHR Figures at a Glance. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- ^{iv} Cohen, B., C. (1963). The Press and Foreign Policy. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- ^v Strabac, Z. (2011). It is the Eyes and not the Size that Matters: The Real and the Perceived Size of Immigrant Populations and Anti-Immigrant Prejudice in Western Europe. European Societies, 13(4):559–582.
- ^{vi} International Organization for Migration (IOM). (2017). World Migration Report 2018. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf
- ^{vii} Hrant Dink Vakfı. (2018). Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2017 Raporu. Mart 2018. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. https://hrantdink.org/attachments/article/1264/Nefret_Soylemi_rapor_kapakl%C4%B1_web_2.pdf
- ^{viii} Pandır, M., Efe, İ., Paksoy, A., F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. Marmara İletişim Dergisi. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/216688>
- ^{ix} SETA. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar. Efe, İ. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. http://file.setav.org/Files/Pdf/20151225180911_turk-basininda-suriyeli-siginmacilar-pdf.pdf
- ^x Göktuna Yaylacı, F. (2017). Eskişehir Yerel Basınında “Mülteciler” ve “Suriyeliler”. Sosyoloji Araştırma Dergisi. Vol 20, No 1, sayfa 1-40. Nisan 2017. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/297010>
- ^{xi} Bayram, Y. (2016). Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Vol 9, Sayı 42. Şubat 2016. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/297010>
- ^{xii} Erdoğan, M. (2014). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi. Aralık 2014. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46184>
- ^{xiii} Alp, H. (2018). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Ayrımcı ve Ötekileştirici Söylemin Yerel Medyada Yeniden Üretilmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi. Sayı No 15, Vol 5. Ocak 2018. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/iletisimarastirmalari_b32d2.PDF
- ^{xiv} International Organization for Migration (IOM). (2017). World Migration Report 2018. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf
- ^{xv} Davis, H. ve Sosnovskaya, A. (2009). Representations of Otherness in Russian Newspapers: The Theme of Migration as a Counterpoint to Russian National Identity. Journal of Intercultural Communication. No 21, 1-15. Ekim 2009. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://www.immi.se/intercultural/nr21/sosnovskaya.htm>

- ^{xvi} Lama, K. T. (2017). "Villain" vs. "Victim": A News Headline Analysis and Literature Review of Canadian News Print Media in Representing Refugees and Framing Canadian Perceptions of Refugees. McMaster University. Eylül 2017. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. https://macsphere.mcmaster.ca/bitstream/11375/22157/2/Lama_Tsering_K_2017September_MSc_GH.pdf
- ^{xvii} McAuliffe, M., Weeks, W., Koser, K. (2015). Media and Migration: Comparative Analysis of Print and Online Media Reporting on Migrants and Migration in Selected Countries (Phase II). Austrian Government Department of Immigration and Border Protection. Research Programme, Occasional Paper Series No 17. Haziran 2015. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/n4016/pdf/ch11.pdf>
- ^{xviii} Parker, S. (2015). Unwanted Invaders: The Representation of Refugees and Asylum Seekers in the UK and Australian Print Media. eSharp Vol 23: Myth and Nation. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. https://www.gla.ac.uk/media/media_40784_en.pdf
- ^{xix} International Organization for Migration (IOM). (2017). World Migration Report 2018. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf
- ^{xx} Dimitrova, D. Aksak Ozdora, E ve Connolly-Ahern, C. (2018). On the Border of the Syrian Refugee Crisis: Views from Two Different Cultural Perspectives. American Behavioral Scientist, Vol. 62(4) 532–546. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002764218756920>
- ^{xxi} Kelleher, J., D. Ve Tierney, B. (2018). Data Science. The MIT Press Essential Knowledge Series.
- ^{xxii} Canpolat, B., C. (2017). Turkish and European Representations of the Syrian Refugees: Political Leverage vs. Humanitarian Ideals. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisans Tezi. Aralık 2017. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <http://repository.bilkent.edu.tr/bitstream/handle/11693/35738/Beg%C3%BCm%20Ceren%20Canpolat%20M.Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- ^{xxiii} Google Trends. "Suriyeliler" Arama Teriminin Türkiye'de 01.01.2011-31.12.2018 Tarihleri arasında Aranma İstatistikleri. 1 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://trends.google.com/trends/explore?date=2011-01-01%202018-12-31&geo=TR&q=suriyeliler>
- ^{xxiv} UNCHR. (2015). Over one Million Sea Arrivals Reach Europe in 2015. Clayton, J. ve Holland, H. 30 Aralık 2015. 4 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html>
- ^{xxv} TC İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2017). 2016 Türkiye Göç Raporu. Nisan 2017. 4 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf
- ^{xxvi} Reah, D. (1998). The Language of Newspaper. Londra: Rutledge.
- ^{xxvii} Bell, A. (1991). The Language of News Media. Cambridge.
- ^{xxviii} Zargan Bilgin, O. (2016). Biçimbilimsel Bakımdan Karmaşık Türkçe Kelimelerin İşlenmesinde Frekans Etkileri (yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul. 6 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir. http://st2.zargan.com/public/resources/turkish/frequency_effects_in_turkish.pdf
http://st2.zargan.com/duyuru/Zargan_Turkce_Dilbilimsel_Veritabani.html
- ^{xxix} T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2016). Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psikososyal Destek Çalışmaları: Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı. Aralık 2016. 4 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://ailetoplum.aile.gov.tr/uploads/pages/yurtici-calisma-raporlari/calistay-raporu.pdf>

^{xxx} TC İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 17 Ocak 2019 itibariyle Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler İstatistiği. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713

^{xxxi} Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (2017). AB ve UNICEF Şartlı Nakit Transferiyle Türkiye'de Binlerce Sığınmacı Çocuğa Ulaşacak. 16 Mart 2017. 4 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://www.avrupa.info.tr/tr/pr/ab-ve-unicef-sartli-nakit-transferiyle-turkiyede-binlerce-siginmaci-cocuga-ulasacak-927>

^{xxxii} TEPAV Yabancı Sermayeli Şirketler Bülteni Suriye Sermayeli Şirketler. TOBB Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri.

^{xxxiii} TEPAV, EBRD. (Yayımlanmamış Çalışma). Business Enterprise Survey in Southeastern Turkey with a Focus on Refugee-driven Companies.

^{xxxiv} İstanbul Bilgi University-Center for Migration Research. (2018). Attitudes towards Syrians in Turkey-2017. German Marshall Fund-Discussion on Turkish Perceptions of Syrian Refugees. Erdoğan, E. ve Semerci Uyan, P. 12 Mart 2018. 24 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir. <https://goc.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/03/12/turkish-perceptions-of-syrian-refugees-20180312.pdf>